

PODESZWA (44) sb f

Wszystkie samogłoski jasne.

sg N podeszwa (10). ◇ G podeszwy (6). ◇ A podeszwę (5). ◇ pl N podeszwy (3). ◇ G podeszw (7), podeszw(o)w (1); podeszw *FalZioł*; podeszw : podeszw(o)w *SienLek* (6:1). ◇ D podeszwám (1). ◇ A podeszwy (9). ◇ I podeszwami (1). ◇ [L podeszw(a)ch.] ◇ du A (*cum nm*) podeszwie (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde także XVIII w.

1. *Spodnia strona stopy; stopa; planta Murm, Mymer¹, BartBydg, Mącz, Cn; solum, vestigium Mącz, Cn; tota inferior pars pedis Murm; planities pedum BartBydg; planta pedis, pes PolAnt; calcaneum, calcaneus, pars posterior pedis imi Calep; aversus pes, imum pedis, vola pedis Cn (31) : A od kolana na dol az do podełchwy aby zadne plechowye rzeczy any panczerzowe nyebyły MetrKor 26/62; Planta tota inferior pars pedis, Dye ıole. Podełfwá. Murm 63; Mymer¹ 23; BartBydg 117; rozmáitemi mękami ie trapią/ niektore biją bicźmi ząwiefiwłzy nogámi wzgorę/ drugim podełzwy kráią foli náłypuią/ drugie wiełzą. BielKron 261v; Ná ıkończeniu tych Kłyąg czwartych/ pomkniemy rzeczy ku podełzwm/ ábowiem łye ku thyńi łtarćie bótem ciągnie/ á ták Otręł bótowy tym obyczáiem złeczyłz SienLek 123v; Ten co dáleko w drogę idźie á chce áby nie vłtał/ ma łobie nákláść pod podełzwy pokrzywnęgo liłcia/ albo olźowęgo SienLek 158v, 55, 115v, 136v, S[ss]3v [2 r.], S[ss]4; Boże vchoway w inych łtronach pijánego vyrzeć/ tho wnet kijem podełzwy odbiją/ álbo tám łchowáią gdzie pewnie ledwe drugiego dnia łłonce ogláda. RejZwierc 60v; Calep 154a; tu [w Ewangelił św. Marka] dozwała [Chryłtus] trepek/ ktore podełzwę tylko zákrywáią WujNT 148; KlonWor 74.*

Wyrażenia: »podeszwa nog, u nog, noźna« (1:1:1): Solca, Bernadinska treпка obów zwłázcźá tilko podełzwę noźną nákriváýąca/ ná wierłchu rzemieniem ząwiázána. Mącz 398d; Solum etiam Podełzwá v nóg. Mącz 400b; LatHar 298.

»podeszwa stopna« (3): Planta, Stopá/ Podełzwá łtopna. Mącz 302d, 490a [2 r.].

Szereg: »od podeszwy (stopny) aż do wi(e)rzchu (*a.* wierzchołku) głowy, od (wierzchu) głowy (*i* ciemienia) aż do (naniźszej części *i*) podeszwy (nog)« = *a planta pedis et usque ad verticem PolAnt; a vestigio ad verticem Mącz (2:2): OpecŻyw 131v; Zárázi ćie Pan wrzodem iádowitym nieuleczonym w kolánách y w goleniách/ od podełzwy áź do wierzchu głowy. BibRadz Deut 28/35; Mącz 490a; włpomni ná niezliczone rány twoie/ ktoremił od wierzchu głowy/ y ćiemienia twe^{ęo}/ áź do naniźłzey części y podełzwy nog twoich był zrániony LatHar 298; [Erazm]język Kk6 (Linde)].*

Przen (1) :

Wyrażenie: »podeszwa nog« (1): chroniłem łie ząwźdy drogi okrutnikow. Połtąpienia moię były mocne ná drogách twoich/ á podełzwy nog moich nie połliznęły łie [*ne declinent pedes mei*]. BibRadz Ps 16/5.

a. *Spodnia strona stopy zwierzęcia (5) :* Gdy łobie koń podełzwy odbije. Koń iełli łye mu podełzwy odbiją/ Mułiłz mu dáć wybráć do żywego SienLek 174v; odeymi koniowi podkowę poléyże mu podełzwę źimną wodą/ [...] tám day kowalowi otworzyć róg przełstrugáwłzy/ á ropę wyćiłnáwłzy SienLek 177v, 177v, Aaaav.

2. *Spodnia część buta; fulmenta, subpacta, solum Cn (9) :* ale ie [te rzeczy] mułi pierwey łpalić/ á tak też będą mocnieyłze ku grizieniu, łako naprzod Czenturzija/ babka/ kołtywał/ popioł z łtarich

podefzw/ łkora dębowa. *FalZioł* V 100v; *RejWiz* 150v; Ale ow nędzny dłużnik co iako łzwiec kiedy fie ná łkory zádłuży/ tedy podefzwami wypłaca/ [...] o bárzo mu ciężko wroćić czo fie komu zádłużył *RejZwierc* 167v.

Wyrażenie: »podeszwa bota, botowa, u bota« [szyk 5:1] (3:2:1): weźmi łtárą botową podefzwę/ á łpal ią ná proch *SienLek* 69v; połyń prochem s palonych podefzwow łtórych botow/ toć nieiedno ludziom ále y koniom pomaga. *SienLek* 120, 168v, 180, 184v; drudzy [posłowie] między dwie podefzwie v botow dáią [tajemne listy] záfzyć. *BielSpr* 49.

3. *Obuwie w postaci podeszwy przywiązanej do stopy rzemykami lub sznurkami, sandał; solea Mymer*¹, *Mącz; caliga, campagus, sandalium, soccus Cn* (2) : Solea. Sole. Podefzwa. *Mymer*¹ [31²]; *Mącz* 398d.

4. *Fundament, podwalina; ima trabs aedificii, materia robustea super quam paries cratitius extruitur, solea, substructio aedificii a. operis Cn* (1) : admisit domino Martino suppositorium pallacii alias podefzpha super fundamento sui muri ponere *ZapMaz II Ł* 117/7; [Kuchnia nowo zbudowana na podeszwach dębowych, [...] w strychulce lepiona *LustrWpol* I 113, I 114; ále y tego ieft dofyc/ że po zgorzeniu domu/ ná ciepłym iecze pogorzeliłku/ podefzwy ná dom ludzie záfłádáią. *SenekaGórn* 371].

a. [Dolna część konstrukcji młyna: Podefzwę do Młyná/ którą wiele chłopstwá v iednego końca podnoşıło/ on v drugiego łam tylko łnádnie podnoşıł *PaprHerby* 370 (*Linde*).]

5. *n-pers* (1) : Item Miczką Czámlyethowa hadzie v podefchwy krawcza łluzaczey vkradł *LibMal* 1548/140.

Synonimy: 1. stopa; 3. sandał, trepka; 4. fundament, podpora, podwalina, przycieś.

Cf [PODESZWICA]